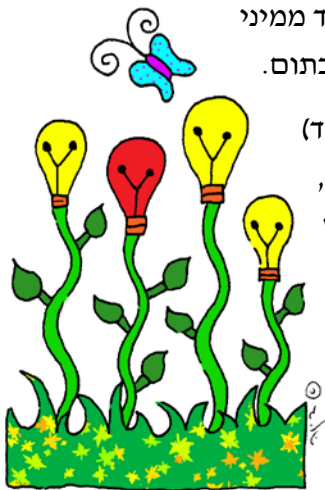

הנר בקצה המנהרה

הנרות דולקים בימינו בעיקר בהקשרים טקסיים מסורתיים: נרות חנוכה, נר של שבת ויום טוב, ולהבדיל – נר נשמה. מטבע הדברים בימי קדם היה הנר כלי תאורה מרכזי אשר דלק בכל בית, וצורה אחרת הייתה לו: לא גליל של שעווה, כי אם כלי קיבול, עשוי על פי רוב חרס, ובו פתילה הדולקת בשמן. המילה **נר** גזורה מן השורש נו"ר, המציין אור ואש. מילה נוספת משורש זה היא **מְנוּחָה**. בעת העתיקה הייתה המנורה כלי שהתקינו עליו נרות: "עַל הַמְּנֹחָה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנְּרוֹת לְפָנֵי ה' תָּמִיד" (ויקרא כד, ד). עם התפתחות הטכנולוגיה בעת המודרנית נפרדה המנורה מן הנרות, וקיבלה בנות לוויה חדשות מן השורש נו"ר: **נוֹרָה ונוֹרִית**.

השורש נו"ר משותף לכמה מן הלשונות השמיות. המילה הארמית **נוֹר** מופיעה שבע-עשרה פעמים בספר דניאל, בין השאר בצירופים **נְהַר דִּי נוֹר** ('נהר של אש' ויש מפרשים 'אור של אש') ו**שְׁבִיבִין דִּי נוֹר** ('שביבים של אש'). דומה להם הצירוף **זיקוקין דנוֹר** הנזכר בתלמוד. פירושו המילולי הוא 'ניצוצות של אש', אך בימינו הוא משמש במשמעות חדשה: אורות צבעוניים המתפוצצים באוויר בטקסים חגיגיים. גם שם הפרח **נוֹרִית** מתקשר לכאן: כאשר נקבעו שמות עבריים לצמחי ארץ ישראל בראשית המאה העשרים, חודש השם נוֹרִית הן על פי השם הארמי **נוֹרִיתָא** (שמקורו אינו ברור), הן בהתאמה לאחד ממיני הנורית הנפוצים והבולטים בארץ – נורית אסיה – הפורחת בצבעי האש: אדום, צהוב וכתום.

אחיו של השורש נו"ר הוא השורש נה"ר. אליו שייכים המילה המקראית **נְהַרָה** (איוב ג, ד) שפירושה 'אור' והפועל **נְהַר** (ישעיה ס, ה ועוד) שפירושו 'זָרַח'. בלשון חז"ל **נְהַר** ('בהיר', 'ברור'), ובעברית החדשה **נְהִירוֹת** ('בהירות'), **הַנְהִיר** (הבהיר) ועוד. יש הקושרים לשורש זה את המילה **מְנוּחָה** הנזכרת בשופטים ו, ב: "מִפְּנֵי מִדְּבַר עֲשׂוֹ לָהֶם בָּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּנֹחָתִים אֲשֶׁר בְּהָרִים וְאֶת הַמְּעָרוֹת וְאֶת הַמְּצֻדוֹת". וכותב רד"ק בפירושו ל'מנהרות': "כמו מערות, ויש להם חלון למעלה שתכנס ממנו האורה ומפני זה נקראו מנהרות". לשורש נה"ר שייך גם הביטוי **לשון סגי נהור** (דברים הנאמרים באירוניה ובכוונה מהופכת) על פי הכינוי הארמי **סגי נהור** (מילולית: 'רב אור') שניתן לאדם עיוור.

הנר הדליק בלשוננו כמה ביטויים:

נרו יאיר הוא איחול לאדם שיזכה להאריך ימים.

מי **שמחפש בנרות** מחפש חיפוש מדוקדק במיוחד, על פי הכתוב בצפניה א, יב: "וְהִנֵּה בָּעֵת הַהִיא אֶחְפֹּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנְרוֹת...". **נר לרגלו** של אדם הוא עיקרון המנחה אותו בדרכו, על פי הכתוב בתהילים קיט, קה: "נֵר לְרַגְלִי דְבַרְכָךְ וְאוֹר לְנִתְיָבְתִי".

כמדליק נר מנר (מדרש תנחומא פינחס יא) הוא משל למי שעושה טובה לאחרים ובעצמו אינו מפסיד דבר, שכן אורו של הנר איננו נגרע כשמדליקים ממנו נר אחר. דומה לכך הביטוי **נר לאחד נר למאה** (בבלי שבת קכב ע"א) המציין דבר המשמש אדם אחד או אנשים מעטים, אך יכול לשמש אנשים רבים.